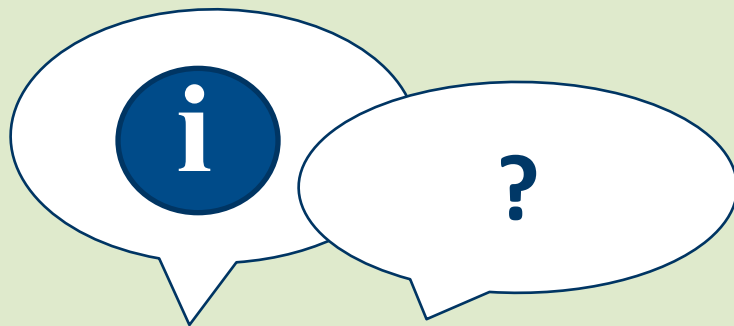

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Att förstå och använda hälsoinformation efter stroke

Emma Kjörk Leg. arbetsterapeut, doktorand Institutionen för
neurovetenskap och fysiologi, Göteborg

Artikel från 2011-

Var står vi idag och hur gör vi det bättre?

Agenda

Efter en stroke:

- **Hälsoinformation:**
 - kan individen förstå och använda den?
- **Strukturerad uppföljning**
 - hur identifieras behov av tandvård?

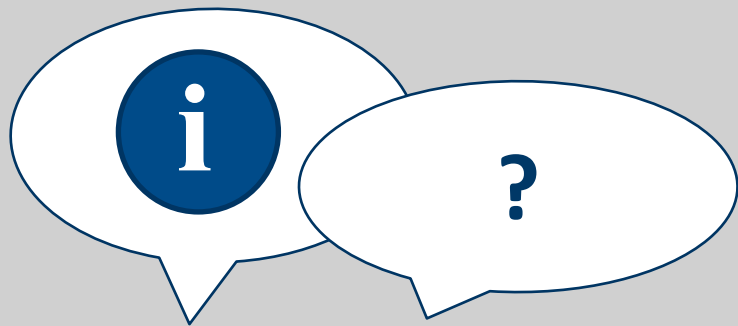
Artikel från 2011-

Var står vi idag och hur gör vi det bättre?

Agenda

Efter en stroke:

- **Hälsoinformation:**
 - kan patienten förstå och använda den?
- **Strukturerad uppföljning**
 - hur identifieras behov av tandvård?

Information och stroke

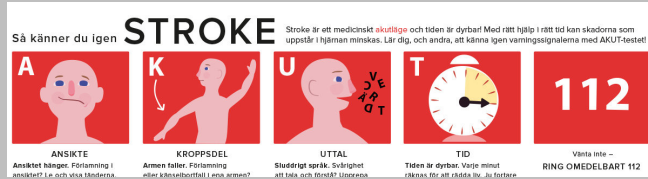
- 40 – 80 % av all medicinsk information glöms direkt.
- Svårt hitta vägar tillbaka till vården.
- Kan ej föra fram behoven-
utebliven behandling (Äldre med stort
hjälpbehov, kommunikationssvårigheter,
etniska grupper) .

Kessels -2003, Kewitt et al. –2011,
Pindus et al. -2018

Hälsolitteracitet (Health literacy)

”..förvärva, förstå och använda information i syfte att bibehålla, främja eller förbättra hälsa”

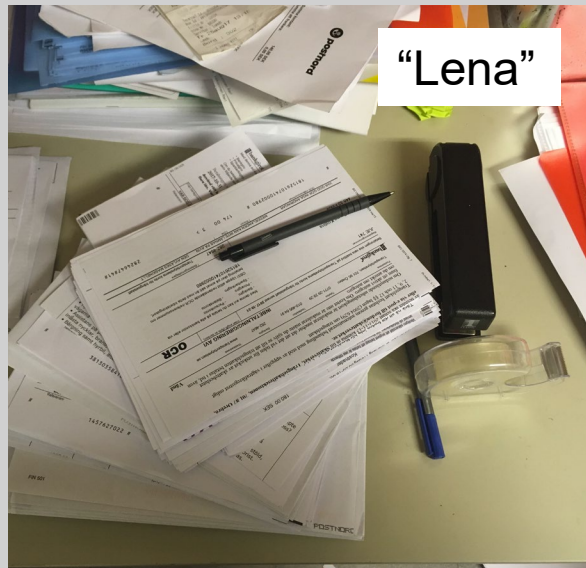

Berkman ND, Davis TC, McCormack L. Health literacy: what is it? J Health Commun. 2010;15:9-19, Hälsolitteracitet grundbult i patientmötet, Mårtensson, Läktidningen - 2011

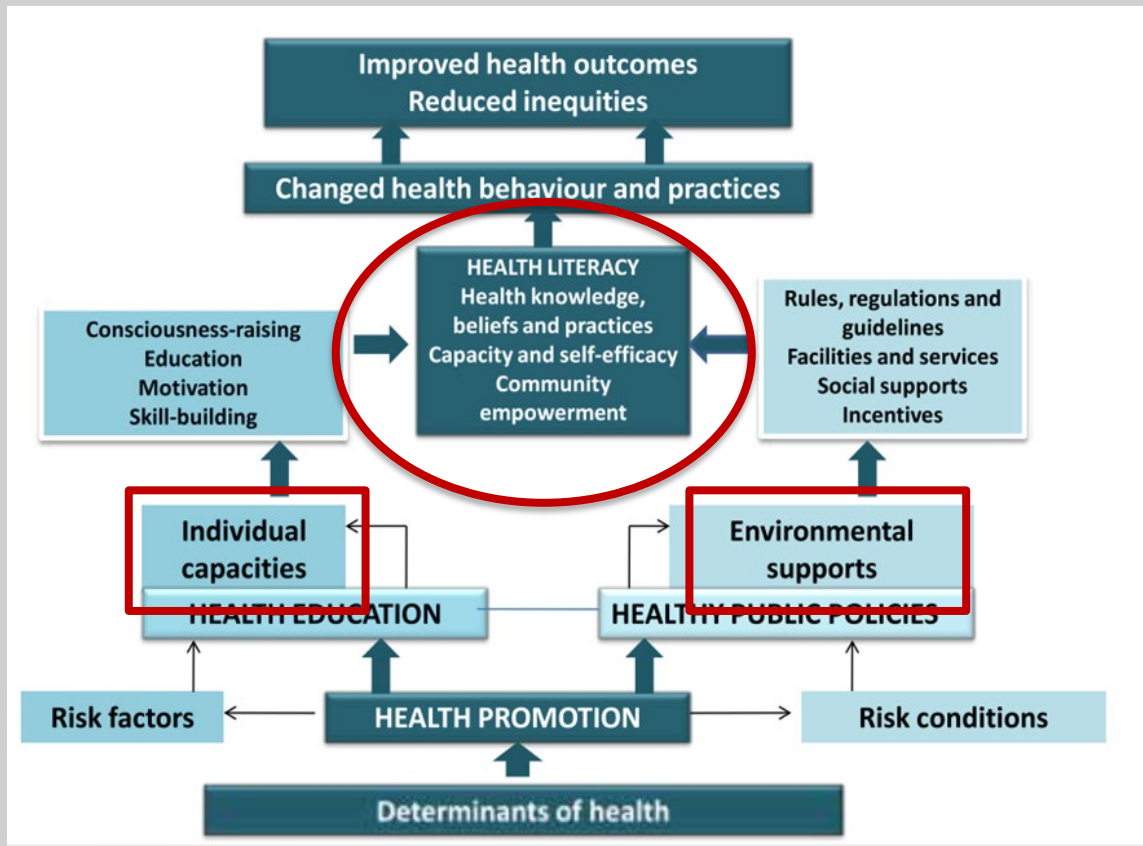
Patientfall

Pensionär, fotbollstränare
Bor på Särskilt boende
Förflyttas med lift
Sväljsvårigheter

Läkare, sjukskriven
Kommunikation (afasi)
Informationsbearbetning
(trötthet)

Hou S-I. Health Education Theoretical Concepts, Effective Strategies and Core Competencies. Health promotion practice. 2014.

Individ och organisationsnivå

Hälsolitteracitet

Definierade kännetecken:

1. **Söka och ta till sig** hälsoinformation
2. **Förstå och värdera** hälsoinformation
3. **Kommunicera** hälsofrågor utifrån sin egen situation
4. **Planera, driva och fatta** hälsorelaterade **beslut**

E. Kjörk. Begreppsanalys- Hälsolitteracitet 2015
(<http://www.halsolitteracitet.se/lankarochfilmer>)

1. Söka och ta till sig hälsoinformation

- Läsa
- Skriva
- Lyssna
- Komma ihåg

Du kan få
F-kort.

Fått info – men har hen förstått?

2. Förstå och värdera

- Utifrån sin egen situation
- Värdera olika alternativ
- Göra aktiva val

Steg 3

Du får oftast ett tandvårdskort om du har rätt till stöd. Kortet visar du upp när du går till din tandläkare eller tandhygienist.

I stället för ett kort kan det vara ett digitalt intyg. Har du ett sådant behöver du bara lämna ditt personnummer till tandvårdspersonalen.

Du betalar samma avgift som för ett besök i sjukvården. Dessutom gäller sjukvårdens högkostnadsskydd och frikort.

2. Förstå och värdera

Guide om hur du ansöker om det ekonomiska stödet

Så här gör du - Steg 1

Hör efter med din läkare om du har rätt till tandvårdsstöd.

Om du är berättigad till tandvårdsstöd ska din läkare skriva ett speciellt intyg. Det intyget ska beskriva både din sjukdom och din funktionsnedsättning.

Bild 1/3

FOTOGRAF: JENNY HALLSTRÖM

Guide om hur du ansöker om det ekonomiska stödet

Steg 2

Läkarintyget skickas av läkaren, tandvården eller dig själv till regionen som har hand om tandvården där du bor.

Det är regionen som fattar beslut om du har rätt till tandvårdsstödet.

Bild 2/3

FOTOGRAF: ANNA-KARIN AXELSSON

Guide om hur du ansöker om det ekonomiska stödet

Steg 3

Du får oftast ett tandvårdskort om du har rätt till stöd. Kortet visar du upp när du går till din tandläkare eller tandhygienist.

I stället för ett kort kan det vara ett digitalt intyg. Har du ett sådant behöver du bara lämna ditt personnummer till tandvårdspersonalen.

Du betalar samma avgift som för ett besök i sjukvården. Dessutom gäller sjukvårdens högkostnadsskydd och frikort.

Bild 3/3

FOTOGRAF: ANNA-KARIN AXELSSON

Jag samlar ofta mat
i munnen – inte bra
för tänderna...

Har du hört att
man kan få
tandvårdsstöd?

3. Kommunlicera och använda

- Utifrån egen situation
- Söka råd
- Delge andra
- Lösa problem

Använder info – men blir det gjort?

4. Planera, driva och fatta hälsorelaterade beslut

- Koppla ihop med min situation
- En plan och drivkraft
- Boka tid och gå dit

Guide om hur du ansöker om det ekonomiska stödet

Steg 3

Du får utfäst ett tandvårdsbesök om du har rätt till stöd. Kortet visar du upp när du går till din tandläkare eller tandhygienist.

I stället för ett kort kan det vara ett digitalt intyg. Har du ett sådant behöver du bara följa ditt personnummer till tandvårdspersonalen.

Du betalar samma avgift som för ett besök i sjukvården. Dessutom gäller sjukvårdens högkostnadsskydd och frikort.

(Bild 5/5)

FOTOGRAF: ANNA KARIN AXELSSON

Klart! Nu blev det gjort!

Hälsolitteracitet

Definierade kännetecken:

1. **Söka och ta till sig** hälsoinformation
2. **Förstå och värdera** hälsoinformation
3. **Kommunicera** hälsofrågor utifrån sin egen situation
4. **Planera, driva och fatta** hälsorelaterade **beslut**

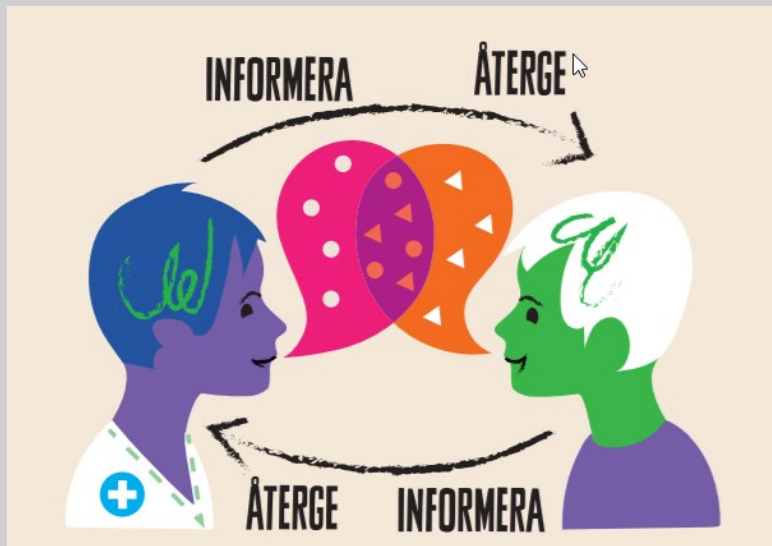

Hälsolitterat organisation - Hur?

- Utveckla information tillsammans med patienter - lätt att förstå och lättillgänglig
- Tillgodose behov hos grupper med olika hälsolitteracitet (ex stroke)
- Använda strategier vid kommunikation

Läs mer: <http://www.hfsnatverket.se>

Och mycket mer....

Förstå mig rätt

inspirerat av Teach-back metoden

- Återger vad den andra sagt
- Ökad förståelse om hälsa och behandling
- "Kan du berätta för mig...."

<http://www.hfsnatverket.se/>,

Dinh, et al. "The effectiveness of the teach-back method..." *JBIC Evidence Synthesis* - 2016

Teach-back metoden på 3 min

- konkreta exempel på hur dialogen vid vårdmötet kan se ut

<https://www.youtube.com/watch?v=O0h0-CZaCJk>

Vad kan du göra annorlunda redan idag?

Agenda

Efter en stroke:

- **Hälsoinformation:**
 - kan patienten förstå och använda den?
- **Strukturerad uppföljning**
 - hur identifieras behov av tandvård?

Utskrivning

Fortsatt
rehabilitering

Strukturerad
uppföljning

Appendix
Bedömningsinstrument,
Rehabplan etc

Fortsatt
rehabilitering

Strukturerad
uppföljning - livslång

Förberedelser

Formulär 1177

Besök

Teambedömning

Nya/ förändrade behov?

Åtgärder och
hänvisa vidare:

Utredning,
behandling mm

T. ex intyg om
tandvårdsstöd

Post-stroke checklisten

POST-STROKE CHECKLISTAN (PSC)

POST-STROKE CHECKLISTA från Nationella Arbetsgruppen för Stroke

Post-Stroke Checklistan (PSC) är framtiden för att hjälpa läkare att identifiera vårdproblem efter stroke, vilka är nödvärn för åtgärder efter remittering. PSC är en enkel och lättanvänd checklista. Den är tänkt att man ska gå igenom den tillsammans med patienten och vid behov med hjälp av närstående. PSC utgörs av standardiserade utvärderingsfrågor för identifiering av vårdproblem hos personer med stroke och ger vägledning för remittering till samtyckt vård och vidare behandling.

Användningsförelägg: Varje nummerad fråga ställer till patienten och eventuella "vårdproblem". Generellt sett, om patienten svarar "JA", journaliserar och följer upp vårdproblemet vid nästa kontakt. Om patienten svarar "NEJ", gå vidare med nästa fråga. Om patienten svarar "JAG VET INTE", journalisera och diskutera med patienten och eventuella närstående om vårdproblemet. Om patienten svarar "JAG VET INTE", gå vidare med nästa fråga.

Patientens namn och personnummer: _____ Fyllt ut av: _____ Datum: _____

Vid återbesöksupplägg: angivna genom att fylla ut "Efter din stroke" till "Samtalsupplägg (förbeholdet)"

Fråga	JA	NEJ	Fyllt ut av
1 Sekundär prevention Har du fått ett sekundärt preventivt läkemedel efter stroke? (t.ex. blodförtunnande, blodtrycksmedel, kolesterolmedel, etc.)	☐	☐	Följ upp vårdningen Eftersom patienten har fått sekundärt preventivt läkemedel, ska patienten följas upp för att säkerställa att läkemedlet tas korrekt.
2 Aktiviteter (ADL) Har du svårt att göra de aktiviteter som du vill göra? (t.ex. gå, klä på sig, äta, etc.)	☐	☐	Följ upp vårdningen Om JA, gå vidare till fråga 3. Om NEJ, gå vidare till fråga 4.
3 Rikthet Har du svårt att gå eller flytta dig själv? (t.ex. gå, klä på sig, äta, etc.)	☐	☐	Följ upp vårdningen Om JA, gå vidare till fråga 4. Om NEJ, gå vidare till fråga 5.
4 Språk Har du svårt att prata eller förstå vad andra säger? (t.ex. gå, klä på sig, äta, etc.)	☐	☐	Följ upp vårdningen Om JA, gå vidare till fråga 5. Om NEJ, gå vidare till fråga 6.
5 Smärta Har du svårt att gå eller flytta dig själv? (t.ex. gå, klä på sig, äta, etc.)	☐	☐	Följ upp vårdningen Om JA, gå vidare till fråga 6. Om NEJ, gå vidare till fråga 7.
6 Inkontinens Har du svårt att gå eller flytta dig själv? (t.ex. gå, klä på sig, äta, etc.)	☐	☐	Följ upp vårdningen Om JA, gå vidare till fråga 7. Om NEJ, gå vidare till fråga 8.

Philip I, Brainin M, Walker et al, Development..-2013
Ward et al, Evaluation..-2014, Kjörk et al, Experiences using..-2019

Post-stroke checklistan

- Screeningverktyg vid vårdbesök
- Identifiera behov efter stroke
- Vägledning för vidare åtgärder

POST-STROKE-CHECKLISTA från Nationella Arbetsgruppen för Stroke

Post-Stroke Checklistan (PSC) är framtagna för att hjälpa vårdgivare att identifiera nödlösningar efter stroke, vilka är möjliga för ängst eller remission. PSC är en enkel och lättanvänd checklista. Det är tänkt att man gör genom den tillsammans med patienten och vid behov med hjälp av anhöriga. PSC-enkäten är standardiserad och enkel för identifiering av långvariga nödlösningar hos personer med stroke och ger vägledning för remission till långsiktig insats och vidare behandling.

Användningsförelägg: Varje nummerad fråga ställs till patienten och svaret markeras i "Ja/Nej". Generellt sett, om patienten svarar "Ja", journalisera och följ upp patienten vid nästa kontakt. Om patienten svarar "Nej", gå vidare med följande frågor. Tänk på att följande frågor i checklistan är tänkt som en vägledning och att de inte är uttömmande. Om patienten svarar "Ja" på någon av frågorna, gå vidare till nästa fråga i checklistan.

Patientens namn och personnummer: _____ Hjälp av: _____ Datum: _____

Vid förkommande uppföljning: anpassa genom att fylla ut "efter din stroke" till "senaste uppföljning (målbild)"

1 Sekundär prevention	JA ☐ Följ upp patienten
Har du fått råd om hörselrehabilitering, fysioterapiövningar eller medicin för att förhindra en ny stroke?	NEJ ☐ Riskfaktorbekämpning och ställningstagande till behandling. Se även PSC kompletteringsfrågor.
2 Aktiviteter i dagligt liv (ADL)	NEJ ☐ Följ upp patienten
Har du svårare att klara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke?	JA ☐ Har du svårare att klara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke? Om JA på någon av frågorna, gå vidare till nästa fråga i checklistan. Om JA på någon av frågorna, gå vidare till nästa fråga i checklistan. Om JA på någon av frågorna, gå vidare till nästa fråga i checklistan. Om JA på någon av frågorna, gå vidare till nästa fråga i checklistan.
3 Rikslighet	NEJ ☐ Följ upp patienten
Har du svårare att gå eller klara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke?	JA ☐ Har du svårare att gå eller klara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke?
4 Språkighet	NEJ ☐ Följ upp patienten
Har du svårare att förstå eller förklara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke?	JA ☐ Har du svårare att förstå eller förklara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke?
5 Smärta	NEJ ☐ Följ upp patienten
Upplever du någon typ av smärta efter din stroke?	JA ☐ Upplever du någon typ av smärta efter din stroke?
6 Inkontinens	NEJ ☐ Följ upp patienten
Har du svårare att kontrollera din blåsa eller tarm efter din stroke?	JA ☐ Har du svårare att kontrollera din blåsa eller tarm efter din stroke?

2 Aktiviteter i dagligt liv (ADL)

Har du svårare att klara dig själv i vardagliga aktiviteter efter din stroke?

Ja **Nej**

Alla frågor är utformade för att vara enkla och tydliga. Utvärdering av svårighetsgraden för patienter. Reviderad april 2022.

Se: "Beslutsstöd uppföljning efter Stroke och TIA"
<https://www.riksstroke.org/sve/riksstroke-registreringsplattform/nag-stroke/>

Hälsoproblem

Sekundärprevention

Aktiviteter i dagligt liv

Rörlighet

Spasticitet

Smärta

Inkontinens

Kommunikation

Sinnesstämning

Kommunikation

Sinnesstämning

Kognition

Livet efter stroke

Familjeförhållanden

Tillägg: Fatigue

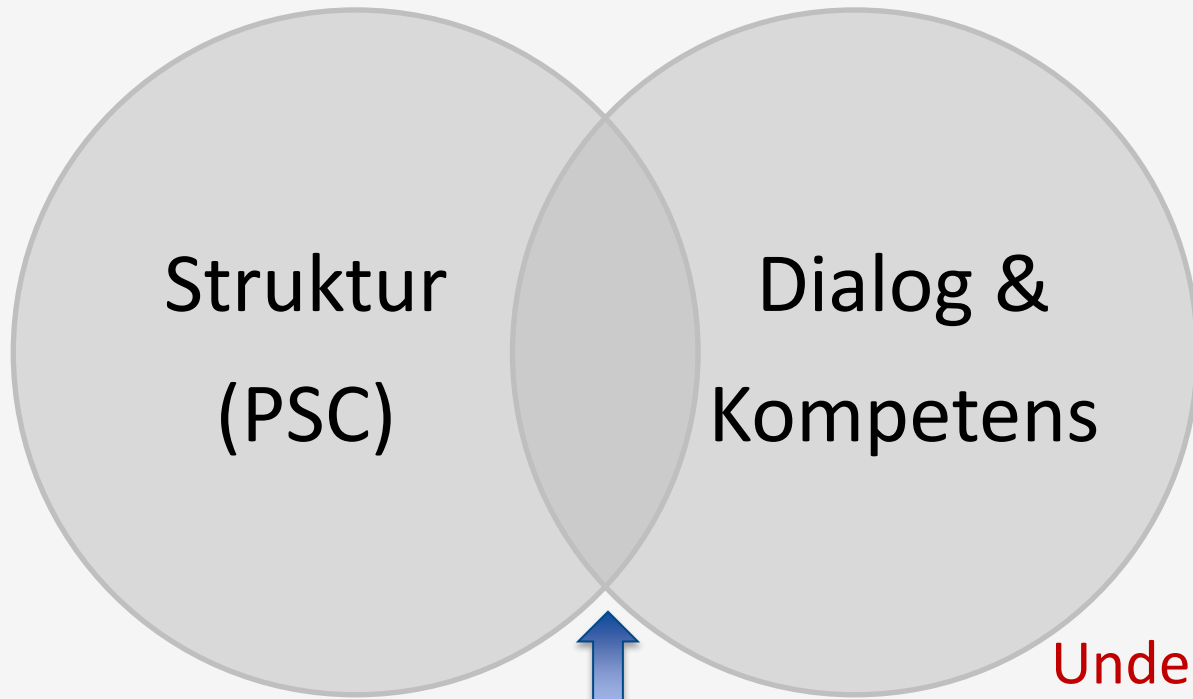
Nutrition/**Munhälsa**

Andra utmaningar

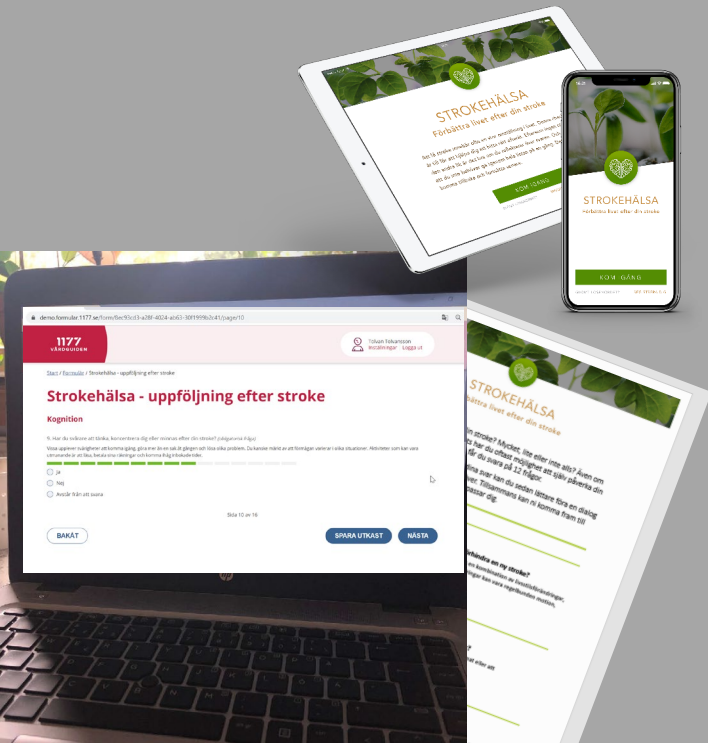

PSC- dialogverktyg

Identifiera behov

Underlättas om
patienten förberedd?

Strokehälsa™ uppföljning efter stroke - via 1177

- Post-Stroke Checklisten, 14 frågor
- Strokerelaterad information
- Besvaras innan återbesöket

Även skriftliga versioner:
Arabiska, somaliska, Svenska, engelska

Kjörk et al, manus, ej publicerat. Mer info och formular finns på:
www.gu.se/neurovetenskap-fysiologi/strokehalsa

Strokehälsa - uppföljning efter stroke

12. Har du svårare att sköta din munhygien efter din stroke? (obligatorisk fråga)

Vissa har svårare att borsta sina tänder eller tandproteser. Försämrat tandstatus efter en stroke kan bero på flera olika orsaker och behöver utredas.

☐ Ja

☐ Nej

☐ Avstår från att svara

BAKAT

NÄSTA

Vad kan jag göra själv och hur kan jag få stöd?

12. Munhälsa

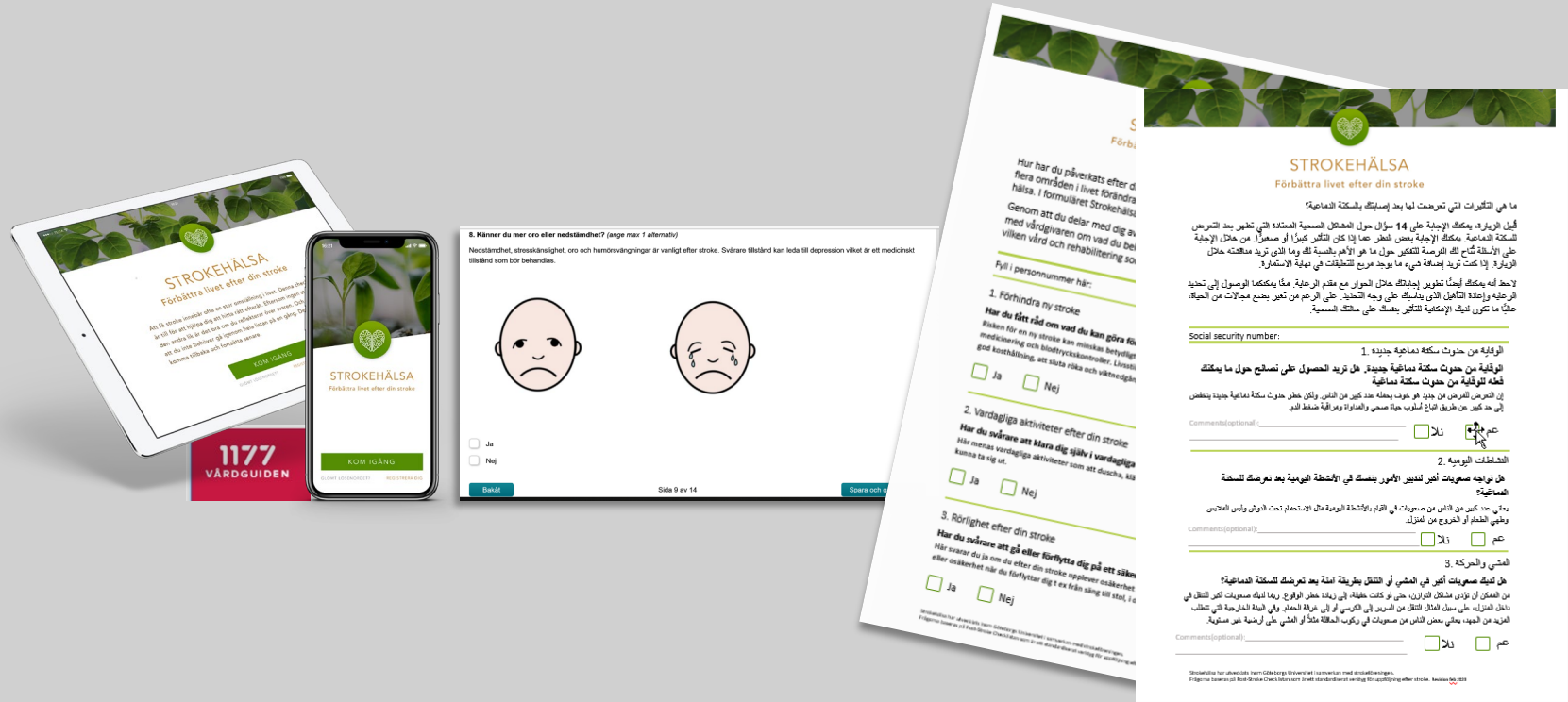
Risken för karies kan öka efter en stroke. Du kan förebygga karies genom en god munhygien. Det är bra att boka en tid hos tandläkaren några månader efter en stroke. Om du har besvär med din munhälsa kan du efterfråga särskilt tandvårdsstöd.

TILLBAKA

NÄSTA

Ett sätt att höja hälsolitteraciteten?

Utskrivning

Fortsatt
rehabilitering

Strukturerad
uppföljning

Appendix
Bedömningsinstrument,
Rehabplan etc

Fortsatt
rehabilitering

Strukturerad
uppföljning - livslång

Förberedelser

Formulär 1177

Besök

Teambedömning

Nya/ förändrade behov?

Åtgärder och
hänvisa vidare:
Utredning,
behandling mm

T. ex intyg om
tandvårdsstöd

Post-stroke checklistan

SENASTE Långvarig smärta kräver teambaserad rehabilitering

KLINIK OCH VETENSKAP

~~Dålig munhälsa efter stroke ett växande problem~~
Ökat samarbete mellan sjukvården och tandvården möjlig
minskande

arettet i Enköping.

Institutionen för neurovetenskap
kerstin.hulten@neuro.uu.se
Madeleine Wertsén, över tandläkare, specialitetskliniken för pedodonti och sjukhustandvård, Sahlgrenska universitetssjukhuset, Mölndal

Fundera vidare:

- Vad kan vi **göra konkret** för att patienten ska förstå och använda hälsoinformation?(individ/organisation)
- Hur kan vi involveras mer i uppföljning/ remittering efter stroke?

Framtidsvision: Artikel från 2023 ;-)

Läs mer: <http://www.hfsnatverket.se/verktygslada-for-halsolitterata-organisationer>, vgregion.se/forstamigratt

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Övriga i forskargruppen:

Gunnel Carlsson, Åsa Lundgren-Nilsson, Katharina Stibrant Sunnerhagen.

Om du har tips eller funderingar, kontakta:
emma.kjork@gu.se

10 kännetecken för en hälsolitterat hälso- och sjukvårdsorganisation

- 1 Har en ledning som ser till att hälsolitteracitet blir en integrerad del av organisationens uppdrag, uppbyggnad och verksamhet.
- 2 Integrerar hälsolitteracitet i planering, uppföljning, patientsäkerhet och kvalitetsförbättring
- 3 Kompetensutvecklar medarbetar inom hälsolitteracitet
- 4 Inkluderar patienter och närstående vid utformning, implementering och uppföljning av informationsmaterial och tjänster
- 5 Tillgodoser behoven hos patientgrupper med olika hälsolitteracitet och undviker samtidigt stigmatisering
- 6 Använder olika hälsolitterata strategier vid mellanmännisklig kommunikation för att försäkra sig om att alla parter har förstått budskapet vid all form av kontakt
- 7 Ser till att informationsmaterial och tjänster är lättillgängliga och ger hjälp att hitta dem
- 8 Utformar och sprider innehåll via tryckta, audiovisuella och sociala medier som är lätt att förstå och följa
- 9 Tar hälsolitteracitet i beaktande vid risksituationer
- 10 Informerar tydligt vilka kostnader patienten själv får betala för och hur mycket

Nätverket Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård

Läs mer: <http://www.hfsnatverket.se/verktygslada-for-halsolitterata-organisationer>